

Diagnostické metody ve speciální pedagogice - Dotazník, škály

Kristýna Balátová

Dotazník

- Způsob psaného kladení otázek = standardizovaný rozhovor, předložený v písemné podobě- hromadné získávání údajů;
- Nejfrekventovanější metoda- zdánlivě jednoduchá tvorba (X nesprávná konstrukce- zadávání- vyhodnocení!)
- Osoba vyplňující dotazník = respondent
- Jednotlivé prvky v dotazníku = otázky
- Otázka v dotazníku = položka

- Zadávání dotazníku = administrace

- Výhody:

- úspora času a financí
- lepší shromažďování dat

- Nevýhody:

- menší pružnost
- nesrozumitelnost
- nižší věrohodnost
- příprava vyžaduje pečlivost

Struktura dotazníku (-nutná jasně promyšlená struktura a konceptualizace):

-Vstupní část:

- hlavička

– název a adresa instituce zadávající dotazník, příp. jméno autora

- vysvětlujeme cíle a význam odpovědí, tím motivujeme respondenta k pečlivému vyplňování dotazníku a současně k jeho vrácení

- Druhá část – vlastní otázky – první otázky lehčí, přitažlivější, posléze těžší a méně zajímavé, ke konci fakta (předpoklad: únava respondenta)

- Na úplném konci- nezbytné poděkování za spolupráci

Tvoření otázek:

- Otázky se skládají ze slov a číslic
- Autor- otázky předem, důkladně promyslet- každé použité slovo- přesný význam
- Pravidla:
  - jasně formulovat otázky
  - otázky i odpovědi- stručné (ne příliš široké znění)
  - vyhýbáme se neurčitým vyjádřením (př. několik, obvyčejně, někdy apod.)

- Vyhýbáme se dvojitým otázkám (- ty poznáme dle spojky a)
- Klademe jen takové otázky, na něž dokáží respondenti odpovědět
- Otázky musí být:
  - smysluplné
  - jednoduché
  - ne záporné (nikdy neužívat dvojitý zápor!!!)
  - ne předpojaté, sugestivní – (týkají se jisté osobnosti či instituce)- společensky žádoucí odpovědi

- Otázky formulovat tak, aby směřovaly k pochopení a ochotě odpovídat;
- Na základě výsledků dotazníků se vytvářejí hypotézy, teorie o daném člověku. Ověřování = verifikace
- Požadavky na dotazník:
  - spolehlivost (reliabilita) – stálost výsledků v čase

-
- objektivnost
  - standardnost
  - validita (platnost) – zda se měří to, co se měřit má
  - kvalitativní a kvantitativní interpretovatelnost
  - úspornost a reprezentativnost

Typy otázek:

1) Uzavřené

- nabízí hotové alternativní odpovědi
- úkolem je zaznačit (zaškrtnout, zakroužkovat) vhodnou odpověď

Např.: Myslíte si, že pro nadané děti je třeba zřizovat

speciální třídy ?

- a) ano
- b) ne
- c) neumím se vyjádřit (případně nevím)

2) Otevřené

- volnost u odpovědí- obtížněji se respondentovi vymýšlejí a administrátorovi vyhodnocují, ale neomezuji respondenta

Př. Jaký je váš názor na nadané děti?

3) Polouzavřené či polootevřené (alternativy + otevřená možnost)

Souhlasíte, aby byly pro nadané děti zřizovány speciální třídy.....?

Ano-ne. Pokud ano, proč?

- Existují i škálované otázky (více viz škály)
- V dotazníku obvykle není jen jeden druh otázek- zlepšuje pozornost respondenta (ne neustále střídat!);
- L- otázky (zjišťují tzv. lži skóre)- lživost odpovědí (otázka pravdivosti výpovědí- vliv na validitu)- popírání chov., kt. neodpovídá společenské normě
- Délka dotazníku by měla být taková, aby se získaly potřebné údaje- nutný kompromis (- únava respondentů- povrchní vyplňování)
- Doba vyplňování by měla být maximálně 30 minut (dle věku respondentů)

Škálování

- nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu
- Posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále
- Obvykle mají posuzování škály 3,5,7 nebo 9 stupňů – počet stupňů ovlivňuje jemnost posouzení

- Často je počet stupňů lichý = nalevo i napravo od středu je stejný počet stupňů, často bývá na škále uvedeno ještě $N = \text{tzn.}$ nehodí se, neumím se vyjádřit- zabraňujeme vynucení si hodnocení

- Existují různé typy škál

Příklad:

- Určete oblíbenost vyučovacího předmětu na škále od 1 (nejvíce oblíbený) po 7 (nejméně oblíbený). Předměty, které nejsou ve vašem ročníku, označte N

český jazyk	1	2	3	4	5	6	7	N
matematika	1	2	3	4	5	6	7	N
přírodopis	1	2	3	4	5	6	7	N
hudební výchova	1	2	3	4	5	6	7	N
tělesná výchova	1	2	3	4	5	6	7	N
zeměpis	1	2	3	4	5	6	7	N
výtvarná výchova	1	2	3	4	5	6	7	N

Pořadové škály:

Určete pořadí oblíbenosti vyučovacích předmětů:

Český jazyk _

Matematika _

Fyzika _

Chemie _

Zeměpis _

Instrumentální škály:

rád si hraji sám/a

Stále - velmi často - často - občas - nikdy
- N

Bipolární škály:

- Krajní body (tzv. póly)- tvoří protikladné vlastnosti, významy

Odborník   1   2   3   4   5   N   Laik

(Užívat vždy stejné slovní druhy!)

Odborník   1   2   3   4   5   N   nevyzná
se

(Takto ne!!)

-
- Likertovy škály:
  - Měří postoje a názory lidí, jsou složené z výroků a stupnice
  - Skládají se z výroku a stupnice
  - Vyjádření stupně ne/souhlasu

Matematika je můj nejoblíbenější předmět

Plně souhlasím   souhlasím   neumím se vyjádřit   nesouhlasím   plně nesouhlasím

- Chyby v posuzování na škálách:
- Podhodnocování
- Nadhodnocování
- Chyba centrální tendence- vyhýbání se krajnímu hodnocení
- Haló efekt- předčasný závěr o určité vlastnosti člověka

Literatura

- DUŠEK, K., VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, A. *Diagnostika a terapie duševních poruch*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978- 80-247-1620-6. (strany: 28-40)
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-327-7.
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-050-X.
- SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-706-0.
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.
- URBÁNEK, T., DENGLEROVÁ, D., ŠIRŮČEK, J. *Psychometrika. Měření v psychologii*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-836-4. (strany: 13- 151, 204-255)
- VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008. ISBN 978-80-246-1538-7.
- Tyto materiály nejsou určeny k publikaci ani k dalšímu šíření bez souhlasu autora. Slouží jako učební pomůcky pro studenty Diagnostických metod!!!